

והביא סימנים, אלא שהם נשרו לאחר מיתה.

ומכאן מקשה רבי זירא לרב הונא: **בשלמא למאן דאמר, לפי מי שסובר כי בן שמונה עשרה שנה יכול למכור בקרקעות, היינו דקאתו, לכן הם באו לרבי עקיבא, ואמרו ליה, ושאלו אותו, מהו לבודקו אם יש לו סימני גדלות, כי אם לא ימצאו בו סימני גדלות תתבטל המכירה.**

אלא, אי אמרת, אבל אם תאמר כי רק מבן עשרים, שיכול למכור רק כשמלאו לו עשרים שנה, כי בדיקו ליה, מאי הוי? מה תעזור הבדיקה, והרי אפילו לא ימצאו בו סימני גדלות, הרי הוא גדול, ומכירתו קיימת.

כי **והא הרי תנן שנינו במשנה במסכת נדה [מז ב]: בן עשרים שלא הביא שתי שערות, שהן סימני גדלות, יביא ראיה שהוא בן עשרים, והוא הפריס.** יש לו דין של סריס, ונחשב שהגיע לגדלות, כי כך הוא טבעו, שאין לו שערות, ולכן יש לו דין של גדול. וכיון שהוא נקבע כסריס, הוא לא חולץ ולא מייבם לאשת אחיו שנפלה לפניו ליבום, כי מי שלא ראוי להוליד, לא חולץ ולא מייבם.

ומכאן מקשה רבי זירא לרב הונא, הסובר שבן מוכר בנכסי אביו רק מגיל עשרים שנה, והרי לשיטתו, אין שום תועלת בבדיקה של סימני הגדלות, כי בכל ענין, מכירתו מכירה בגיל זה.

מתרצת הגמרא: **לאו איתמר עלה, וכי לא שנינו על משנה זו, אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: אין די בכך שיביא ראיה שהוא בן עשרים ואין בו שתי שערות כדי לעשותו גדול בתורת סריס, אלא, והוא,**

שנולדו בו סימני סריס. שצריך סימנים נוספים בגופו, כמבואר שם, כדי להחליט שהוא סריס. אבל אם רק לא הביא שתי שערות, אין זו ראיה מספיקה. ולכן מובן שרצו לבודקו, אם יש בו את הסימנים האחרים, כי אם הם אינם נמצאים, הרי הוא עדיין קטן.

אמר רבא: דיקא נמי, יש לך לדייק כי תירוך הגמרא הוא הנכון, מהא דקתני, שנאמר במימרא הזאת, והוא הפריס, בה"א הידיעה, שהוא ידוע כסריס, והיינו, שיש בו עוד סימנים של סריס.

שמע מינה, מכאן אתה שומע, שזאת היא הסיבה לעשותו סריס, ולא רק שאין לו שערות.

ועתה דנה הגמרא: **וכי לא נולדו לו סימני סריס, אם לא נולדו בו סימני סריס ואין לו שערות, עד כמה, עד מתי נחזיקנו לקטן?**

תני רבי חייא: עד רוב שנותיו. אם מלאו לו ל"ו שנים, שהם רוב שנותיו של אדם, שחי בדרך כלל שבעים שנה. ואז, אפילו אין לו סימנים נוספים, מחזיקים אותו כסריס, והוי גדול.

כי אתא לקמיה דרבי חייא, כשבאו לפני רבי חייא אנשים שלא הביאו סימני גדלות, דהיינו שתי שערות, אי כחיש, אם הם היו כחושי בשר, אמר להו, הוא היה אומר להם, ליברי. יבריא את עצמו, ואז יבואו הסימנים. ואי אברי, אם באו לפניו אנשים בריאי בשר, אמר להו: ליכחיש. אמר להם שיכחישו את עצמם.

ומבאר הגמרא: **דהני סימני, הסימנים**

אמר להו: ולא כלוב: אמר להם שהמכירה בטלה.

מאן דחזא, מי שראה את הפסק של רבא, סבר, משום דתוך הזמן כלפני הזמן, ועדיין לא הגיע זמנו. וזאת כוונת הגמרא, שמתוך המעשה הזה למדנו את דברי רבא.

אך דוחה הגמרא: ולא היא! לא זאת הסיבה, אלא, התב, שטותא יתירתא חזא ביה. הוא ראה בו שטות יתירה, בכך דהוי משחרר להו לעבדיה, שהוא שחרר את עבדיו, ומתוך זה ראה רבא שאי אפשר לסמוך על שקול דעתו, ולכן ביטל את המכירה, ולא בגלל שלא הגיע הזמן.

שלח ליה גידל בן מנשיא שאלה לרבא: ילמדנו רבינו, תינוקת בת ארבע עשרה שנה ויום אחד, שלא הגיעה לזמן של י"ח שנה, אבל היא יודעת בטיב משא ומתן, היא חריפה במיוחד בעניני מסחר, מהו? האם היא יכולה למכור אפילו בנכסי אביה, (108) כיון שאין חשש שתמכור בפחות מהשווי האמיתי, שהרי יש לה דעת.

שלח ליה, הוא השיב לו: אם יודעת בטיב משא ומתן, מקחה מקח וממכרה ממכר. אפילו שלא הגיעה לגיל שמונה עשרה או עשרים.

ולישלח ליה תנוק, מדוע שאל גידל בן מנשיא את רבא רק על תינוקת, ולא שאלו על תינוק?

מסבירה הגמרא: מעשה שהיה, כך היה. זו לא היתה שאלה סתם מה דינה של תינוקת,

הללו, זמנין דאתו מחמת כחישותא, לפעמים הם באים כשהאדם כחוש. זמנין אתו מחמת בריותא. ולפעמים הם באים כשהאדם בריא בשר. ולכן כך הוא יעץ להם.

איבעיא להו, בני הישיבה הסתפקו, מאימתי יכול הבן למכור קרקעות שירש מאביו.

האם תוך הזמן, במשך שנת השמונה עשרה, או במשך שנת העשרים, כלפני הזמן הוא נחשב, שעדיין לא הגיע זמן הגדלות לגבי מכירת נכסי אביו, עד שיעברו שמונה עשרה שנה או עשרים שנה מלאות.

או כלאחר הזמן. מיד בתחילת שנת השמונה עשרה נחשב שהגיע זמנו כגדול לענין שיכול למכור קרקעות.

רבא אמר רב נחמן: תוך הזמן כלפני הזמן. ונחשב עדיין כקטן ולא יכול למכור עד שתעבור השנה.

רבא בר רב שילא אמר רב נחמן: תוך הזמן כלאחר הזמן. בתוך השנה הוא נחשב כגדול, שיכול כבר למכור.

ומבאר הגמרא: והא דרבא, דינו של רבא, לאו בפירוש איתמר, לא נאמר במפורש, אלא מכללא איתמר. למדנו אותו מתוך מעשה שהיה:

דהוא תוך הזמן, היה אדם שהיה בתוך שנת השמונה עשרה, דאזיל זבין נכסי, הלך ומכר נכסים. ואתא לקמיה דרבא, ובאו לשאול את רבא אם המכירה קיימת או לאו.

108. הרשב"ם מבאר, שאפילו בנכסי אביה יכולה למכור כיון שיודעת בטיב משא ומתן. וכן

שטרא, כשכתבו לו פסק דין שהמכר בטל, אמרו ליה לקוחות, אמרו הלקוחות למוכר: זיל אימא לרבא, לך אמור לרבא דבר חכמה [וכוונתם היתה שרבא יראה שהוא חכם ותתקיים המכירה], וכך תשאל את רבא: וכי מגלת אסתר בזוזא, וגם שטרא דמר, בזוזא? כיצד זה יתכן שהסופר לוקח בשכרו זוז אחד כדי לכתוב מגילת אסתר, וגם לוקח זוז אחד בשכרו עבור כתיבת השטר של פסק דין של אדוני, והרי כתיבת השטר היא הרבה יותר קצרה! ?

אזל, אמר ליה, הוא הלך ואמר זאת לרבא. אמר להו, רבא אמר ללקוחות, זביניה זביני! המכר לא בטל.

אמרו ליה קרוביה, אמרו קרוביו של המוכר לרבא: לקוחות אנמררה! הוא אינו חכם, אלא הלקוחות לימדוהו לומר כך.

אמר להו: מסברי ליה סבר. הסבירו לו, והוא הבין. וכיון דמסברי ליה וסבר, מידע ידע. כיון שהוא מבין כשמסבירים לו, הרי הוא יודע בטיב משא ומתן, וממכרו מכר. והאי דעביד הכי, ומה שזרק את הגרעינים לפני, חוצפא יתירא הוא דהוה ביה. זה מחמת חוצפה שהיתה בו, ולא מחמת שטות. (110)

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: אף על פי שאמרו, שלמכור בנכסי אביו הוא יכול רק

אלא שאלה לגבי מעשה מסויים שאירע בתינוקת.

ולישלח ליה "תנוקת בת שתים עשרה שנה ויום אחד", מדוע שאל על תינוקת בת ארבע עשרה שנה ולא על בת שתים עשרה, שהרי מאז היא נהיית גדולה.

וגם על זה הגמרא מתרצת: מעשה שהיה, כך היה.

הוא פחות מבן עשרים, מעשה באדם פחות מעשרים, דאזל זבין נכסי אבוהו, שהלך ומכר בנכסי אביו (109) כגידל בר מנשיא, כמו שפסק גידל בר מנשיא, שאם יודע בטיב משא ומתן מכירתו מכירה.

אתא לקמיא דרבא, הוא בא לפני רבא כדי לחזור בו מהמכירה, כיון שהוא פחות מעשרים.

אמרו ליה קרוביה, קרוביו יעצו לו, זיל אכול תמריה, אכול תמרים, ושדי ביה קשייתא, וזרוק את הגרעינים בי רבא, בבית מדרשו של רבא, כדי שיחשוב אותך לשוטה, ויבטל את המכירה.

עבד הכי, הוא עשה כך. אמר להו: זביני לאו זביני! רבא אמר להם שהמכר בטל, כיון שהוא מתנהג כשוטה. אך כי כתבו ליה

בנכסי אביו. אבל לשאר הראשונים, גורסים לנכסי, ומדובר בנכסים שהוא קנה וכ"כ הריטב"א.

110. מדוע באמת אם הסבירו לו והוא הבין זה ראה שהוא יודע בטיב משא ומתן? ומבאר רבינו יונה, שרבא חקר ואמרו לו שהוא מבין

כתבו התוס'. אבל הרי"ף מעמיד את הסוגיא בקרקעות שלה, אבל נכסי אביה אינו יכול למכור עד עשרים. ולפי שיטת הרשב"ם יתכן שבקרקעות שהוא קנה יכול למכור אפילו לא יודע בטיב משא ומתן.

109. זה לשיטת הרשב"ם, שיכול אף למכור

מבן עשרים, אבל, ולעדות, עדותו עדות. הוא כשר לעדות מגיל י"ג, כשמביא סימני גדלות.

אמר מר זוטרא, מוסיף מר זוטרא ואומר: **לא אמרין** שיכול להעיד מגיל שלש עשרה **אלא למטלטלין**, רק לגבי מטלטלין, **אבל למקרקעי, לא**. פסול הוא להעיד על קרקעות עד שיגיע לעשרים.⁽¹¹¹⁾

אמר ליה רב אשי למר זוטרא: מאי שנא מטלטלין, מדוע יכול הוא להעיד על מטלטלין, הרי זה משום **דזביניה זביני**, שיכול הוא למכור אותם, ולכן כשר גם להעיד עליהם.

אלא מעתה, אם נאמר שהעדות תלויה באפשרות המכירה, תיקשי, **הא תנן**, הרי שנינו במשנה: **הפעוטות, מקחן מקח, וממכרן ממכר**. קטנים יכולים לקנות ולמכור מטלטלין מגיל שש או שבע.

הכי נמי עדותן עדות? האם נאמר שיוכלו מזמן זה להעיד?

אמר ליה מר זוטרא, והסביר לו: **התם**, בקטנים לפני י"ג שנה יש חסרון אחר, כי **בעינא**, צריך להתקיים דברי הכתוב "ועמדו שני האנשים", **וליבא!** צריך שהוא יהיה איש

כפי שנאמר בפסוק של עדות, וקטן לא נחשב איש⁽¹¹²⁾.

אמר אמרימר: ומתנתו — מתנה.

אמרימר מוסיף, שאף על פי שלמכור הוא יכול רק מבן עשרים, אבל לתת מתנה יכול כבר כשהוא בן י"ג, ואפילו בנכסי אביו, למרות שהוא לא יודע בטיב משא ומתן.

אמר ליה רב אשי לאמרימר: מקשה לו רב אשי, השתא, ומה זביני, ומה במכר, דמקבל זוזי, שמקבל עבורו כסף, ומוכח שהוא מתנהג בחכמה, אמרת דלא יכול למכור משום דלמא מיזיל ומזבין, שמא ימכור בזול. **כל שבין ודאי במתנה, דלא מטי ליה**, לא מקבל **ולא מידי כלום**, בודאי שצריך להיות שאין מתנתו מתנה.

אמר ליה, מתרץ אמרימר: **ולמעמיך**, לשיטתך קנה-א רב אשי, אם הוא אכן מרויח במכירתו, כאשר **זבין חמשא בשיתא**, שמכר חפץ ששוה חמש, בשש, **הכי נמי דזביניה זביני**, האם אכן המכר יתקיים, שהרי הוא מרויח במכירה זו! והרי זאת לא מצאנו.

אלא, מוכרחים אנו לומר, כי **קים להו לרבנן**, ידוע לחכמים **דינוקא מקרבא דעתיא לגבי זוזי**, שקטן דעתו קרובה לכסף ומאד נכסף

והוא טועה בשומא שיכול לשום קרקע יקרה בדמים מועטים.

112. רש"י במס' ב"ק פח ע"א מביא טעם נוסף שקטן פסול לעדות מצד עדות שאי אתה יכול להזימה. והרע"א בגליון מבאר מדוע צריך את שני הטעמים.

טוב אבל לאחר שראה שזורק גרעינים חשב שהוא אכן שוטה. ומה שחקר עליו זה בטעות, ולאחר שראה שאם מסבירים לו הוא מבין, אז הוא סמך על החקירה הראשונה שלו.

111. תורה לא אמרו מבאר, שודאי כשר לעדות קרקע סתם. וכל מה שפסול זה כשמעיד על שומא של קרקע כיון שקטן דעתו קרובה לכסף